Paneurópske právnické listy
ISSN: 2644-450X (online)

Ročník/Volume: **6**
Číslo/Number: **2**
Rok/Year: **2023**

Zákonnosť dôkazu v trestnom konaní z pohľadu praxe OČTK v podmienkach SR vo vzťahu k judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky a Európského súdu pre ľudské práva

The legality of evidence in criminal proceedings from the point of view of the practice of law enforcement authorities in the Slovak Republic in relation to the jurisprudence of the Constitutional Court of the Slovak Republic and the European Court of Human Rights

JUDr. Martin Bicko
Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav verejného práva
Advokátska kancelária JUDr. Martin Bicko, advokát s.r.o.

Anotácia

Príspevok sa v prvej časti zaoberá praktickou skúsenosťou s postupom OČTK pri získavaní dôkazov v drogových trestných veciach a ich použitia ako dôkazu v trestnej veci voči páchateľovi. Následne sa zaoberá situáciou, ak dôkaz získaný v jednej trestnej veci je použitý ako dôkaz v inej trestnej veci voči ďalšiemu páchateľovi, ako aj posúdením zákonnosti takto získaného a použitého dôkazu. V závere sú hodnotené poznatky získané praxou, pričom tieto sú porovnané so súvisiacou aktuálnou judikatúrou Ústavného súdu Slovenskej republiky a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.

Annotation

The text of the article is divided into several parts. In the first part, it deals with practical experience with the procedure of the police and the prosecutor's office in obtaining evidence in cases of drug crime and the use of this evidence in a criminal case against the offender. In the second part, I deal with the problem, if evidence obtained in one criminal case is used as evidence in another criminal case against another offender. In the next part, I assess the legality of the evidence obtained and used in this way. In the end, I evaluate the knowledge gained through practice and compare them with the current jurisprudence of the Constitutional Court of the Slovak Republic and the jurisprudence of the European Court of Human Rights.

Kľúčové slová

Zákonnosť dôkazu v trestnom konaní, použitie dôkazu z inej trestnej veci

Key words

Legality of evidence in criminal proceedings, use of evidence from another criminal matter

Paneurópske právnické listy
ISSN: 2644-450X (online)

Ročník/Volume: 6
Číslo/Number: 2
Rok/Year: 2023

Úvod

V praxi sa stáva, že v záujme vyšetrovania a objasňovania drogovej trestnej činnosti policajt podľa § 10 ods. 7 Trestného poriadku (zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, ďalej len „Trestný poriadok“ alebo „TP“) na základe operatívno-pátracích zistení uznesením podľa § 199 ods. 1, 2 Trestného poriadku začne trestné stíhanie pre zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 Trestného zákona (zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, ďalej len „Trestný zákon“ alebo „TZ“). Po začatí trestného stíhania policajt predvedie ďalších podozrivých, u ktorých boli v rámci totožného vyšetrovania drogovej trestnej činnosti nájdené omamné a psychotropné látky. Po poučení podľa § 89 ods. 1 Trestného poriadku podozriví tieto veci spravidla dobrovoľne vydajú, o čom príslušný vyšetrovateľ spíše zápisnicu o vydaní veci. Vecne a miestne príslušný vyšetrovateľ Policajného zboru (ďalej aj „PZ“) podľa § 10 ods. 7 písm. a) Trestného poriadku páchateľovi vznesie obvinenie za použitia § 206, ods. 1 Trestného poriadku pre skutok nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 Trestného zákona a vykoná dokazovanie výsluchom svedkov, znaleckým posudkom a pod. V priebehu prípravného konania proti páchateľovi vyšetrovateľ Policajného zboru vypočuje v procesnom postavení svedkov ďalšie osoby, u ktorých boli nájdené omamné a psychotropné látky. Týmto osobám však nevznesie obvinenie podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku. Pred skončením vyšetrovania proti páchateľovi odstúpi časť vyšetrovacieho spisu bez vydania uznesenia podľa § 21 ods. 1 Trestného poriadku tej súčasti polície, ktorá je vecne a miestne príslušná na trestné konanie proti ostatným podozrivým. Odstúpená časť vyšetrovacieho spisu obsahuje prakticky celý vyšetrovací spis, od uznesenia o začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1, 2 Trestného poriadku za zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 Trestného zákona, zápisnice o vydaní veci, výsluchy svedkov-podozrivých, uznesenie podľa § 142 ods.1 s poukazom na § 143 ods. 1 Trestného poriadku o pribratí Kriminalistického a expertízneho ústavu PZ (ďalej len KEÚ PZ) na vypracovanie znaleckého posudku, znalecký posudok KEU PZ a podobne. Súlad kópie s originálom overí vyšetrovateľ, ktorý viedol vyšetrovanie. Možno sa domnievať, že policajt podľa § 10, ods. 7, písm. a) Trestného poriadku takto koná v snahe zvýšiť počet objasnených trestných činov.

Nová vec je následne pridelená na vybavenie konkrétnemu vyšetrovateľovi z inej organizačnej súčasti Policajného zboru. Ten s odstupom niekoľkých mesiacov od prvotného vydania veci podozrivými, na základe odstúpenej časti spisu podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku, začne trestné stíhanie za zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 Trestného zákona a podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku vznesie obvinenie ďalším z podozrivých pre iný skutok, pre zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 Trestného zákona. Páchateľa vypočuje ako obvineného postupom podľa Trestného poriadku, ako svedka vypočuje ďalšiu osobu, zabezpečí správy o povesti a odpis z registra trestov, pripojí kópiu odstúpenej časti vyšetrovacieho spisu, upozorní obvineného na možnosť preštudovať si vyšetrovací spis a pošle ho prokurátorovi s návrhom na podanie obžaloby. Obdobným spôsobom postupuje aj proti ďalšiemu podozrivému. Takto je prakticky vedené trestné stíhanie v troch trestných veciach.

Právny stav

Paneurópske právnické listy
ISSN: 2644-450X (online)

Ročník/Volume: **6**
Číslo/Number: **2**
Rok/Year: **2023**

Podľa § 119 ods. 3 Trestného poriadku za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže slúžiť na náležité objasnenie veci, a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo osobitného zákona. Dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalecké posudky a odborné vyjadrenia, previerka výpovede na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, ohliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno–technických prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.

Domnievam sa, že postup policajtov v tom, že použijú vo veci proti obvinenému zápisnicu o vydaní veci podľa § 89 ods. 1 Trestného poriadku a znalecký posudok vypracovaný v inej trestnej veci proti obvinenému v inej trestnej veci, je nesprávny, pretože sa jedná o nezákonné dôkazy. V zmysle § 199 ods. 1 Trestného poriadku, ak nie je dôvod na odovzdanie veci na prejednanie priestupku, odloženie, alebo odmietnutie veci, policajt bez meškania začne uznesením trestné stíhanie. Uznesenie musí obsahovať opis skutku. V zmysle odseku 5 citovaného ustanovenia je policajt oprávnený po začatí trestného stíhania vykonávať všetky úkony podľa tohto zákona. Niet pochýb, že zákon tu má na mysli toho policajta, ktorý začal trestné stíhanie pre skutok uvedený vo výrokovej časti uznesenia. Ak po začatí trestného stíhania vystane dostatočne odôvodnený záver, že skutok spáchala určitá osoba, policajt bez meškania vydá uznesenie o vznesení obvinenia. Vznesenie obvinenia je procesný úkon voči určitej osobe, ktorým sa voči nej vymedzuje začatie trestného stíhania za konkrétny skutok, ktorý je trestným činom. Určuje jej procesné postavenie ako obvineného. Od toho momentu jej Trestný poriadok priznáva právo vyjadriť sa ku skutku, ktorý sa jej kladie za vinu, vykonaným dôkazom, navrhovať svedkov a dôkazy vo svoj prospech, podávať opravné prostriedky a podobne. Až od okamihu vznesenia obvinenia je možné voči tejto osobe používať dôkazné prostriedky, ktoré pozná Trestný poriadok. Vydanie veci a zápisnica o tejto skutočnosti je nepochybne dôkazom, ktorý Trestný poriadok pozná a možno ho za splnenia ostatných zákonných ustanovení použiť ako dôkaz pred súdom. V prvom rade tento dôkaz musí vykonať vecne a miestne príslušný vyšetrovateľ po začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia voči tejto osobe. Táto osoba má právo sa k nemu vyjadriť a namietať napríklad nesprávnosť postupu vyšetrovateľa pri oprave zápisnice, keď toto neurobil v zmysle § 60 Trestného poriadku uznesením. Má možnosť namietať nepreskúmateľnosť zápisnice pre neurčitosť opisu vydaných vecí. Taktiež má možnosť namietať, že tento úkon nebol vykonaný v rámci prípravného konania v jeho trestnej veci. Spomínané pochybenia spôsobili, že zápisnica o vydaní veci proti prvému obvinenému je vo veci proti inému obvinenému nezákonná a nepoužiteľná. Zápisnicu o vydaní veci nemôže konvalidovať ani priznanie obvineného a jej prečítanie na hlavnom pojednávaní ako listinný dôkaz.

V podstate rovnaká je situácia v súvislosti s použitím znaleckého posudku vypracovaného KEÚ PZ vo veci proti obvinenému v trestnej veci proti inému obvinenému. V prvom rade bolo porušené právo obvineného na obhajobu v tom, že mu nebolo doručené uznesenie o pribratí znalca, proti ktorému mal právo podať sťažnosť. Je nutné zdôrazniť, že uznesenie o pribratí znalca bolo vydané miestne nepríslušným vyšetrovateľom a pred začatím trestného stíhania a vznesením obvinenia proti obvinenému. Pred začatím trestného stíhania bol znalecký posudok aj vypracovaný. Obvinený ďalšej trestnej veci sa s ním mohol oboznámiť až pri preštudovaní spisu na záver vyšetrovania. Takýto znalecký posudok nemožno na hlavnom pojednávaní prečítať a jeho nezákonnosť a nepoužiteľnosť nemožno odstrániť ani vypočutím znalca, ktorý posudok vypracoval. Dôvodne sa preto domnievam, že ide

o nezákonný dôkaz, ktorý nemôže byť ani súčasťou vyšetrovacieho spisu. Súd by na takéto dôkazy nemal prihliadať a o obžalobe rozhodnúť iba s prihliadnutím na dôkazy získané zákonným spôsobom.

Som toho názoru, že správne by malo byť vyšetrovateľom vo veci vznesené obvinenie všetkým trom podozrivým, ktorí vydali usvedčujúce veci – drogy a vykonané spoločné konanie. Podporuje to znenie ustanovenia § 18 ods. 1 Trestného poriadku ktoré hovorí, že o trestných činoch toho istého obvineného a proti všetkým obvineným, ktorých trestné činy spolu súvisia sa môže vykonať spoločné konanie, ak to zrejme nebude brániť ukončeniu veci v primeranej lehote. Ak by bola obava, že spoločné konanie by bolo zdĺhavé, je tu možnosť vylúčiť vec zo spoločného konania podľa § 21 ods. 1 Trestného poriadku. Ako vyplýva zo znenia prvej vety uvedeného ustanovenia, malo by sa jednať o vec, kde už bolo proti podozrivému vznesené obvinenie (…alebo proti niektorému z obvinených….). Samozrejme platí, že o vylúčení veci zo spoločného konania sa musí rozhodnúť uznesením, a toto doručiť všetkým obvineným, ktorí majú právo napadnúť ho sťažnosťou.

Porovnanie s judikatúrou Ústavného súdu SR a judikatúrou ESĽP

V nadväznosti na vyššie uvedený praktický príklad súvisiaci s problematikou dokazovania v trestnom konaní, bude predmetom nasledujúcej časti článku už analýza konkrétnejšej zásady zákonnosti a zákonnosti dôkazov získaných v trestnom konaní. Základné zásady ako také je pritom možné definovať ako základné právne idey, ktoré sú základom trestného konania a ich úlohou je okrem iného garantovať a určovať základné práva a povinnosti subjektov trestného konania. V tejto súvislosti je potrebné poukázať najmä na ustanovenie § 2 ods. 12 TP, ktorý upravuje zásadu voľného hodnotenia dôkazov. Aplikáciou tejto zásady orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi sa zabezpečuje náležité zistenie skutkového stavu veci tak, aby boli v každej jednotlivej trestnej veci vzaté do úvahy osobitosti každého prípadu, a zároveň sa ňou snaží predísť šablónovitému či mechanickému postupu pri hodnotení dôkazov. Obsahom tejto zásady je aj ustanovenie o tom, že orgány činné v trestnom konaní a súd hodnotia dôkazy, ktoré boli získané zákonným spôsobom. Táto zásada sa uplatňuje vo všetkých štádiách trestného konania a vzťahuje sa nielen na súd, ale aj na orgány činné v trestnom konaní. V súvislosti s uvedenou zásadou je dôležité poznamenať, že v právnej teórii sa možno stretnúť s dvomi, pre skúmanú tematiku zásadnými, pojmami, a to zákonnosť dôkazu a prípustnosť dôkazu. Častokrát sa prípustnosť označuje aj ako zákonnosť. **Mathern**[1] používa obidva termíny, avšak nestotožňuje ich, pričom však súhlasí, že nezákonný dôkaz je súčasne neprípustný. V tomto smere sa však môžem stotožniť s názorom **Šimovčeka**, že *„neprípustnosť je považovaná za širší pojem, ktorý zahŕňa nielen neprípustnosť vyplývajúcu z nezákonného dôkazu, ale i neprípustnosť danú prameňom dôkazu a neprípustnosť z formálneho dôvodu časovej preklúzie predloženia dôkazov procesnými stranami na súd.“*[2] Podľa **Špocha** je zákonnosť to, čo normotvorca predpokladá ako postup vedúci k objektívnemu zaisteniu skutočnosti.[3]

Na základe vyššie uvedených skutočností môže vyvstať nasledujúca otázka: *„Čo znamená získanie dôkazu zákonným spôsobom?“* Odpoveďou na položenú otázku je poznatok, že dôkaz musí byť získaný z prameňa, ktorý pripúšťa zákon, taktiež musí byť zabezpečený a vykonaný oprávnenou osobou, a tiež k tomu musí dôjsť v príslušnom štádiu trestného konania. Dôležitý je v tejto súvislosti aj procesný postup, ktorý musí byť v súlade s právnymi predpismi. Dôkazy, ktoré by však trpeli určitými vadami, by sme mohli považovať za absolútne neúčinné (pokiaľ by išlo o neodstrániteľné vady, čiže napr. o

donútenie použité pri získavaní dôkazu) alebo za relatívne neúčinné (pokiaľ by išlo o vady, ktoré je možné odstrániť, napr. ak bol svedok, ktorý je viazaný mlčanlivosťou vypočutý, pričom tejto mlčanlivosti bol zbavený až dodatočne po vykonaní výsluchu). Pri relatívne neúčinných dôkazoch je potrebné, aby boli kumulatívne splnené dve nasledujúce podmienky, a to:

1. **nezákonnosť (vadu) je možné odstrániť (je odstrániteľná), a**
2. **nezákonnosť musí byť následne aj reálne odstránená.**[4]

Aktuálne platná a účinná legislatíva otázku absolútne neúčinného a relatívne neúčinného dôkazu neupravuje. V zmysle ustálenej praxe je však potrebné nezákonný dôkaz považovať za absolútne neúčinný, nakoľko je to dôkaz vykonaný napríklad donútením.

V nadväznosti na vyššie uvedené je potrebné zdôrazniť, že osobitný dôraz je kladený na to, aby sa pri vyhľadávaní a obstarávaní dôkazov dodržiavala zákonnosť, nakoľko pokiaľ by dodržaná nebola, malo by to za následok svojvôľu a nezákonnosť v trestnom konaní. V súvislosti s touto problematikou sa v odbornej literatúre môžeme stretnúť s tzv. ***„teóriou ovocia (plodov) z otráveného stromu“.*** Táto doktrína vylučovacích noriem má svoj pôvod v USA, pričom vychádza zo štvrtého dodatku k Ústave USA a vzťahuje sa predovšetkým na zatknutie (zadržanie), na domovú prehliadku a zabavenie vecí vykonaných bez súdneho príkazu alebo na základe súdneho príkazu vykazujúceho vady. Predmetná teória rieši prípad, keď dôkaz, ktorého nezákonnosť je namietaná, má až druhoradý alebo odvodený charakter vo vzťahu k pôvodnému nezákonnému zatknutiu, prehliadke, identifikačnému postupu či výsluchu. Ako príklad možno uviesť prípad, keď je priznanie získané až s určitým časovým odstupom alebo keď je konkrétny dôkaz lokalizovaný a vyhľadaný až po nezákonnom získaní priznania obvineného a pod. V rámci právneho poriadku SR existuje v oblasti zákonnosti dôkazov základné pravidlo, v zmysle ktorého musia byť všetky dôkazy, ktoré boli získané nezákonným spôsobom, v trestnom konaní vylúčené. Taktiež je potrebné vylúčiť aj ďalšie dôkazy, ktoré boli získané ako výsledok nezákonného výsluchu, identifikačného postupu či zatknutia. Avšak, na strane druhej, neprichádza do úvahy absolútne vylúčenie všetkých dôkazov ako *„otráveného ovocia“*, nakoľko by to bolo neprimerané s prihliadnutím k jasnému konfliktu záujmov. Nemožnosť usvedčenia a odsúdenia skutočného páchateľa spôsobená vylúčením týchto dôkazov sa totiž prieči záujmom spoločnosti a zároveň by viedla k stavu absolútnej dôkaznej núdze. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na judikatúru Najvyššieho súdu Spojených štátov, ktorá pripúšťa existenciu dôkazu o tom, že neprišlo k *„otráveniu stromu“*. Ide o situáciu, keď žalobca preukáže, že dôkaz nie je v príčinnej súvislosti s pôvodným nezákonným úkonom, a preto nie je jeho výsledkom, napr. keď je dôkaz získaný z nezávislého zdroja. Môže ísť napríklad o prípad, kedy polícia najskôr získa dôkaz prostredníctvom nezákonnej prehliadky, ale neskôr nadobudne rovnaký dôkaz prostredníctvom prehliadky, ktorá už vykazuje znak zákonnosti – neskôr získaný dôkaz je preto účinný, avšak za toho predpokladu, že druhá prehliadka musí byť úplne nezávislá od prvej.[5] S doktrínou *„ovocia z otráveného stromu“* sa možno stretnúť aj v rozhodnutí ESĽP v prípade Gäfgen v. Nemecko. V tomto prípade bol sťažovateľ počas výsluchu na polícii mučený s cieľom uviesť, kde sa nachádza osoba, ktorú sťažovateľ uniesol a podľa súdu táto metóda výsluchu predstavovala neľudské zaobchádzanie, ktoré článok 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len *„Dohovor“*) zakazuje. Súd ďalej skúmal, či porušenie článku 3 v štádiu vyšetrovania malo vplyv na priznanie sťažovateľa v konaní pred súdom. ESĽP konštatoval, že pred svojím priznaním v druhý deň

procesu, bol sťažovateľ poučený o práve nevypovedať a o skutočnosti, že žiadne vyhlásenie, ktoré pred tým urobil, nemôže byť použité ako dôkaz proti nemu. Je teda splnené, že vnútroštátna legislatíva a prax priznali určité dôsledky priznaniam, ktoré boli získané prostredníctvom zlého zaobchádzania a vo vzťahu k sťažovateľovi, teda došlo k obnoveniu status quoante (právna situácia pred porušením čl. 3). V tejto súvislosti hovoríme o tzv. *„teórii obnovenej reťaze“*. Okrem toho sťažovateľ vo svojom vyhlásení uskutočnenom v druhý deň procesu a na konci súdneho konania zdôraznil, že sa priznal slobodne, bez výčitiek svedomia a s cieľom prijať zodpovednosť za svoj čin. Na základe týchto skutočností nebol súd presvedčený, že nevylúčením napadnutých dôkazov v konaní sťažovateľ nemohol odoprieť výpoveď a nemal inú možnosť obhajoby než priznanie. Súd teda nebol presvedčený, že porušenie čl. 3 Dohovoru v štádiu vyšetrovania malo vplyv na priznanie sťažovateľa v neskoršom konaní pred súdom. Keďže právo sťažovateľa na obhajobu a jeho právo neobviniť sám seba boli rešpektované, súdne konanie proti nemu ako celok treba považovať za spravodlivé. ESĽP preto konštatoval, že v tomto prípade k porušeniu čl. 6 ods. 1 a ods. 3 Dohovoru nedošlo.[6]

V súvislosti s otázkou zákonnosti možno poukázať na ďalší zaujímavý rozsudok ESĽP, a to rozhodnutie vo veci **Jalloh v. Nemecko**. V tomto prípade išlo o drogovú trestnú činnosť. Policajti pozorovali pouličného predajcu drog, ktorý predával malé igelitové vrecúška, ktoré mal uložené v ústach, výmenou za peniaze. Príslušníci polície mali podozrenie, že v týchto igelitových vrecúškach sa nachádzajú drogy, preto pristúpili k zadržaniu podozrivého Jalloha. Po prehliadke zistili, že menovaný žiadne drogy pri sebe nemá, pričom prokurátor sa z uvedeného dôvodu rozhodol, aby bolo podozrivému podané dávidlo na vyvrhnutie vrecúšok s drogami. Pán Jalloh bol prevezený do nemocnice, kde odmietol dobrovoľne prehltnúť dávidlo – príslušníci polície preto pristúpili k jeho imobilizácii a lekár mu prostredníctvom trubice cez nos podal dávidlo. Následne menovaný vyvrhol kapsulu s obsahom 0,2182 g kokaínu. Jalloh bol na podklade týchto skutočností vzatý do väzby. Obvinený namietal nezákonnosť takejto procedúry, avšak žiaden zo súdov v Nemecku jeho žiadosti nevyhovel. Jalloh sa následne obrátil na ESĽP, pričom ESĽP konštatoval, že postup použitý proti pánovi Jallohovi je v rozpore so zákazom mučenia v zmysle čl. 3 Dohovoru a s právom obvineného na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 Dohovoru. Súd v odôvodnení rozsudku zároveň uviedol (ako to už uviedol aj vo veci Saunders), že princíp *nemo tenetur* sa nevzťahuje na získavanie telesných vzoriek, ktoré existujú nezávisle od vôle obvineného (krv, vlasy, moč, a pod.), i keď je vykonané istou formou donútenia. Uvedené prípady sa však od veci *Jalloh* odlišujú, a to jednak tým, že v tomto prípade nebola vzorka získavaná z tela obvineného, ale iný dôkaz, a rovnako tou skutočnosťou, že predmetný dôkaz bol získaný formou donútenia, keď bol sťažovateľovi podaný chemický prostriedok spôsobujúci patologickú reakciu v tele a bola mu do tráviaceho mechanizmu zavedená tuba, cez ktorú drogy vyvrátil.[7]

Ďalším rozhodnutím, na ktoré možno v súvislosti s otázkou zákonnosti dôkazu poukázať, je Uznesenie NS SR[8], ktoré sa opieralo už o vyššie spomenuté rozhodnutia ESĽP. NS SR v predmetnom rozhodnutí konštatoval, že podľa ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu patrí právo nevypovedať a právo neprispievať k obvineniu seba samého k všeobecne uznávaným medzinárodným princípom, ktoré – hoci nie sú v čl. 6 Dohovoru výslovne uvedené – sú samou podstatou pojmu spravodlivý proces v zmysle čl. 6 Dohovoru. Právo neprispievať k vlastnému obvineniu (právo neobviňovať sám seba) predpokladá, že štátne orgány sa snažia preukázať vinu obžalovaného bez toho, aby používali dôkazný materiál získaný donútením alebo pod nátlakom proti vôli obvineného. V tomto

smere je toto právo úzko zviazané s prezumpciou neviny (čl. 6 ods. 2 Dohovoru). Uplatňovanie zásady *„nemo tenetur se ipsum accusare“* (niekto nie je povinný obviniť seba samého) má chrániť obvineného pred bezprávnym donucovaním zo strany štátnych orgánov a tým prispievať k zaisteniu spravodlivého procesu (Saunders proti UK[9], Heaney a McGuinness proti Írsku[10], J. B. proti Švajčiarsku[11]). Európsky súd ale pripúšťa, že právo mlčať a právo neobviňovať sám seba nie sú práva absolútne a je možné ich obmedziť určitým stupňom nátlaku, ktorý však nesmie byť *„abuzivný“*. Od obvineného možno požadovať, aby strpel napríklad odňatie písomnosti, odobratie vzorky dychu, moču, krvi, pachu, vlasov, tkaniva pre účely testu DNA či nahrávku hlasu (Saunders proti UK, P.G. a J.H. proti UK[12]), a to i za pomoci donútenia, a to napriek skutočnosti, že ho tieto dôkazy usvedčujú. Postupy aplikované príslušnými orgánmi pri získaní označených vzoriek za normálnych okolností nedosahujú minimálnu hranicu závažnosti potrebnej na porušenie čl. 3 Dohovoru, a hoci znamenajú zásah do práva obvineného (podozrivého) na súkromný život, sú všeobecne ospravedlniteľné podľa čl. 8 ods. 2 Dohovoru ako nevyhnutné na predchádzanie zločinnosti (Jalloh proti Nemecku).[13]

Záver

Na podklade všetkých vyššie uvedených skutočností možno vysloviť záver, že požiadavka zákonnosti je vo sfére trestného práva, resp. trestného konania, neustále prítomná a osobitne potrebná. Ak sa dôkaz získa spôsobom, ktorý odporuje zákonu, stáva sa totiž nezákonným a takýto dôkaz nie je možné v trestnom konaní použiť. V rámci analýzy otázky, kedy sú dôkazy získané zákonne a kedy nie, je ideálne siahnuť po rozhodnutiach prijatých či už domácimi alebo zahraničnými súdnymi orgánmi. Takmer dokonalú odpoveď na predmetnú otázku vyslovil podľa nášho názoru ESĽP v prípade Jalloh v. Nemecko, kde ESĽP veľmi precízne vymedzil, čo sa považuje za dôkaz získaný zákonne a čo je potrebné, naopak, považovať za dôkaz získaný nezákonne.

Použité informačné zdroje

Čentéš, J. – Kurilovská, L., – Šimovček, I. – Burda, E. et al., Trestný poriadok I, Komentár, § 1 – 195, Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 1232. ISBN 978-80-89603-88-6;

Čentéš, J. – Kurilovská, L., – Šimovček, I. – Burda, E. et al., Trestný poriadok II, Komentár, § 196-569; Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 1232. ISBN 978-80-89603-88-6;

Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky, Komentár, vydanie, Šamorín: Heuréka, 2012, s. 1620, ISBN 978-80-891-2273-8;

Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky, Veľké komentáre, Teória a prax, Druhé, prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 1792, ISBN 978-80-89603-74-9;

§ 119 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov;

Ivor, J. a kol., Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IuraEdition, 2010, s.419

Ivor, J. a kol., Trestné právo procesné, Druhé, doplnené a prepracované vydanie, Bratislava: IuraEdition, 2010, s.419 a 420;

Mathern, V., Dokazovanie v československom trestnom procese, Bratislava: Obzor,1984, s. 107;

Šimovček, I., Prípustnosť dôkazov v trestnom konaní, In Teoretické a praktické problémy dokazovania pocta prof. JUDr. Vladimírovi Mathernovi, DrSc. k 80. narodeninám, Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva. 2008, s. 255

Kojšová V., Zákonnosť dôkazov v trestnom konaní, Dostupné. na internete: https://premium.najpravo.sk/zakonnost-dokazov-v-trestnom-konani/

Menich V., Právny žurnál: Prípustnosť dôkazov v trestnom konaní, Dostupné na internete: https://semancin.sk/pravny-zurnal-pripustnost-dokazov-v-trestnom-konani?gclid=Cj0KCQjwpompBhDZARIsAFD_Fp91MoRa246T7u4H_ymDZi78gZSzgIUBGKMfjWSDcVNvSsXVIg-9GAsaAoyTEALw_wcB ;

Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27. novembra 2014, sp. zn. 5 Tdo 71/2014

Gäfgen proti Nemecku, č. 22978/05, rozsudok veľkého senátu zo dňa 1. júna 2010;

Rozsudok ESĽP Sounders proti Spojenému kráľovstvu zo dňa 17. decembra 1996, sťažnosť č. 19187/91;

Rozsudok ESĽP Heaney a McGuinness proti Írsku zo dňa 21. decembra 2000;

Rozsudok ESĽP J. B. proti Švajčiarsku zo dňa 3. mája 2001, sťažnosť č. 31827/96;

Rozsudok ESĽP Jalloh v. Germany (Application no.54810/00);

Rozsudok ESĽP P.G. a J.H. proti Spojenému kráľovstvu zo dňa 25.septembra 2001 – 44787/98.

Poznámky pod čiarou

[1] Mathern, V., Dokazovanie v československom trestnom procese, Bratislava: Obzor, 1984, s. 107

[2] Šimovček, I., Prípustnosť dôkazov v trestnom konaní, In Teoretické a praktické problémy dokazovania pocta prof. JUDr. Vladimírovi Mathernovi, DrSc. k 80. narodeninám, Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 255

[3] Kolektív autorov, Dokazovanie v civilnom a trestnom konaní, Pezinok, 2012, s. 13-14 dostupné na internete: http://www.ja-sr.sk/files/Dokazovanie%20v%20civilnom%20a%20trestnom%20konani.pdf

[4] Kojšová V., Zákonnosť dôkazov v trestnom konaní, Dostupné na internete: https://premium.najpravo.sk/zakonnost-dokazov-v-trestnom-konani/

[5] *Viktoryová J. – Turek L., Prípustnosť dôkazov v predsúdnom konaní, 2009, In: Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae, s. 13, dostupné na internete: http://www.paneurouni.com/files/sk/fp/casopis/022009_notitiae_ex_academia_bratislavensi_iurisprudentiae.pdf*

[6] *Grand chamber of Gäfgen v. Germany (no. 22978/05)*

[7] Rozsudok ESĽP *Jalloh v. Germany (Application no.54810/00)*

[8] *Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27. novembra 2014, sp. zn. 5 Tdo 71/2014*

[9] Rozsudok ESĽP Sounders proti Spojenému kráľovstvu zo dňa 17.12.1996, sťažnosť č. 19187/91

[10] Rozsudok ESĽP, 21. decembra 2000, Heaney a McGuinness v. Írsko

[11] Rozsudok ESĽP J. B. proti Švajčiarsku z 3. mája 2001, sťažnosť č. 31827/96

[12] P.G. and J.H. v. the United Kingdom – 44787/98 Judgment 25.9.2001 [Section III]

[13] Rozsudok ESĽP Jalloh v. Germany *(Application no.54810/00)*